

atlas research

In.Fact.Research

Vroegsignalering leefbaarheidsproblematiek

Methodiek o.b.v. Leefbaarometer

Jornt Mandemakers
Kees Leidelmeijer

Januari 2024

atlas research

atlas research

atlas research

atlas research

atlas research

atlas research

Eindredactie

Atlas Research
Capital C, 4^e etage
Weesperplein 4c
1018 XA Amsterdam
020 2371400
info@atlasresearch.nl
www.atlasresearch.nl

© Atlas Research, Amsterdam, 2024

Inhoud

Handreiking vroegsignalering 2024	1
1 Inleiding	3
2 Systematiek	4
2.1 'Potentieel kwetsbare buurten' en 'risicogebieden'	4
2.2 Achtergrond	4
2.3 Modelschatting	5
2.4 Indicatoren van vroegsignalering	8
2.5 Model	10
2.6 Validatie 2022	11
3 Resultaten op hoofdlijnen	13
3.1 Regionale verschillen	13
3.2 Risicoclassificatie vroegsignalering	14
3.3 Uitkomst op gridniveau	15
4 Uitvoering vroegsignalering	16

Handreiking vroegsignalering 2024

De Leefbaarometer is een instrument dat op een laag schaalniveau (100m x 100m grid) laat zien hoe het met de leefbaarheid in Nederland gaat. Met vroegsignalering brengen we de gebieden in kaart die nu nog 'voldoende' scoren, maar die een groot risico lopen om af te glijden naar een mindere leefbaarheidsscore, zoals 'zwak' of nog lager. Hiervoor is een nieuwe methode ontwikkeld die we voor het eerst in 2024 inzetten.

Het voornemen is om de vroegsignalering in 2024 te gaan uitvoeren voor een groep van maximaal 15 belangstellende gemeenten.

- Gemeenten kunnen zich aanmelden via Postbus.Leefbaarometer@minbzk.nl;
- Aan deelname zijn geen kosten verbonden;
- Wel vragen we een vertegenwoordiger van de gemeente bij twee bijeenkomsten aanwezig te zijn (start- en resultaatbespreking);
- De uitvoering zal plaatsvinden in de eerste helft van 2024;
- De uitkomsten voor een gemeente worden alleen aan de desbetreffende gemeente ter beschikking gesteld;
- Resultaten worden niet openbaar gemaakt om te voorkomen dat de voorspelling zichzelf laat uitkomen.

Voor meer informatie over het proces van uitvoering, zie hoofdstuk 4 van deze notitie.

Het proces van vroegsignalering bestaat uit de volgende stappen:

1) Selectie van '**potentieel kwetsbare buurten**' o.b.v. de meting 2022. Dit zijn buurten die in de meting 2022 nog 'voldoende' scoren, maar waar de kans op verslechtering tussen 2022 en 2024 groot is (10 keer zo groot als in andere buurten).¹

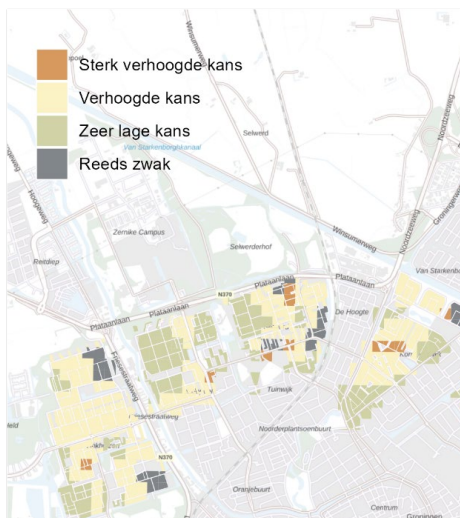
¹ De kansen zijn gebaseerd op een analyse van gegevens van 2018-2020. De gebruikelijke disclaimer 'Resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst' gaat natuurlijk voor deze voorspelling op.

2) **Risicoclassificatie** van deelgebieden (100m x 100m) binnen de *potentieel kwetsbare buurten* in drie klassen, voor de komende twee jaar (zie tabel). Dit doen we op basis van het statistische vroegsignaleringsmodel en de meest recente data. In het vervolg van deze notitie geven we meer uitleg over de achtergrond van de vroegsignalering en over het ontwikkelde model.

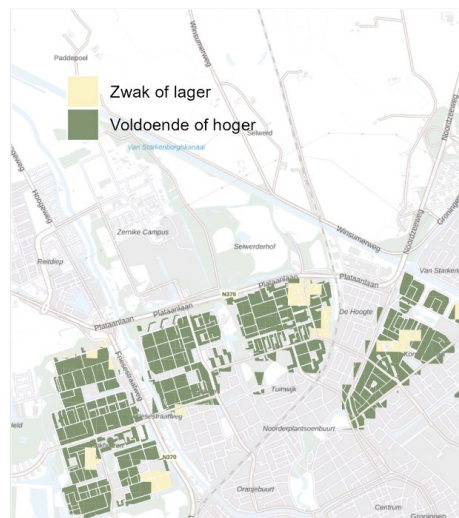
Risicoclassificatie	Kans op zwak of lager in 2024
Sterk verhoogd risico	66,4%
Verhoogd risico	8,6%
Laag risico	0,14%

Onderstaande kaartjes tonen – ter illustratie en op basis van historische data – de risicoclassificatie (links) versus de realisatie (rechts) op 100m x 100m niveau voor de geselecteerde potentieel kwetsbare buurten in een deel van de gemeente Groningen.

Voorspeld o.b.v. risicoprofiel

Zwak of lager in 2020

In aanvulling op de presentatie in kaartbeelden zal per buurt worden beschreven welke risicofactoren een rol spelen in de gebieden met een (sterk) verhoogd risico. Op die manier willen we gemeenten een eerste handvat bieden voor een proactief leefbaarheidsbeleid.

1 Inleiding

De [Leefbaarometer](#) is een signaleringsinstrument dat op een laag schaalniveau inzichtelijk maakt hoe het met de leefbaarheid gaat. Hiermee wordt voor beleidsmakers duidelijk waar het goed gaat, maar ook waar de leefbaarheid onder druk staat. In aanvulling daarop biedt het instrument kansen om gebieden te identificeren waar nu nog niet veel aan de hand is, maar die een relatief groot risico lopen om in de toekomst af te glijden. Dit noemen we vroegsignalering. Het gaat om gebieden die nu nog groen kleuren op de kaart, maar waarvan de verwachting is dat dit in de nabije toekomst wel eens geel (of rood) zou kunnen worden. Met het instrument vroegsignalering pogen we de gebieden die het meeste risico lopen om af te glijden te identificeren. Het goed in kaart brengen van risicogebieden, (delen van) buurten met risico op 'afglijden', biedt grote voordelen. Het voorkomen van problemen in deze buurten zal namelijk makkelijker (en goedkoper) zijn dan het oplossen van de problemen als ze al manifest zijn.

Er is op basis van de Leefbaarometer en aanvullende studies al eerder een methode van vroegsignalering ontwikkeld.² Met de herijking van de Leefbaarometer was het echter wenselijk de methode aan te passen. In die aanpassing wordt een combinatie gebruikt van:

- Indicatoren die in de huidige versie van de Leefbaarometer zijn opgenomen,
- Openbaar toegankelijke gegevens op het niveau van buurten of gemeenten over de sociaaleconomische status van buurten en de aanwezigheid van ondermijnende criminaliteit.³

In dit document wordt de nieuwe methode van vroegsignalering beschreven en worden enkele uitkomsten – op hoofdlijnen – gepresenteerd. Het ministerie van BZK maakt het per meting voor maximaal 15 gemeenten mogelijk om – zonder kosten – deel te nemen aan het traject vroegsignalering. Het is de bedoeling om per meting (vanaf de Leefbaarometer 2022) deze methode toe te passen en daarmee een inschatting te geven van de verwachte ontwikkelingen in de nu nog lichtgroene gebieden ná 2022 (zie ook hoofdstuk 4 van deze notitie: Uitvoering vroegsignalering).

² Zie <https://www.leefbaarometer.nl/page/vroegsignalering>; <https://leefbaarometer.nl/resources/Vroegsignalering+leefbaarheidsproblemen:+methode+en+aanpak+2018.pdf>

³ Van deze twee typen gegevens is in het rapport [verdiepende analyses 2020](#) met de Leefbaarometer ook getoond dat ze een duidelijke relatie hebben met de scores op de Leefbaarometer, wat ze relevant maakt om bij de vroegsignalering te betrekken.

2 Systematiek

2.1 'Potentieel kwetsbare buurten' en 'risicogebieden'

Met vroegsignalering pogen we de gebieden die nu nog groen kleuren op de kaart, maar waarvan de verwachting is dat dit in de toekomst wel eens geel (of rood) zou kunnen worden te identificeren. We hanteren twee definities voor de vroegsignalering.

Allereerst definiëren we de '**potentieel kwetsbare buurten**', dat is een selectie van 'op het randje' groene buurten. Deze buurten hebben in het peiljaar een score 'voldoende' of hoger op de Leefbaarometer, maar niet hoger dan halverwege de klasse 'ruim voldoende'. Deze selectie wordt aangevuld met de buurten met een score tussen 'voldoende' en 'goed', waarbinnen minimaal 15% van de woningen in een postcode met een 'voldoende' score liggen. In deze 'potentieel kwetsbare buurten' is het risico om af te glijden naar een Leefbaarometerklasse van 'zwak' of lager sterk verhoogd (vertienvoudigd, zie verder in de rapportage).

Met het instrument vroegsignalering proberen we vervolgens *de delen* van de 'potentieel kwetsbare buurten' te voorspellen met een groot risico op afglijden naar een Leefbaarometerklasse van 'zwak' of lager. Deze deelgebieden - waar het risico aanmerkelijk verhoogd is - noemen we '**risicogebieden**'.

2.2 Achtergrond

De mechanismen die de kans vergroten op een ongunstige ontwikkeling binnen 'potentieel kwetsbare buurten' zijn:

1. Een doorgaande negatieve ontwikkeling in het verleden;
2. Gevoeligheid voor conjuncturele ontwikkeling;
3. Selectieve migratie;
4. Bevolkingsdaling;
5. Veiligheid/ondermijning.

Deze mechanismen zijn in deze nieuwe versie van de vroegsignalering herzien en aangevuld met kenmerken van de woonomgeving die gebieden minder aantrekkelijk kunnen maken en die de kans dat genoemde mechanismen zich voordoen verder kunnen versterken.

De mechanismen die worden toegepast zijn in grote lijnen dezelfde als die bij de vorige methode van vroegsignalering werden onderscheiden. Aan die mechanismen lagen uitgebreide studies ten grondslag.⁴ De indicatoren waarmee de mechanismen worden ingevuld zijn echter aangepast, evenals de manier waarop ze worden gecombineerd tot een inschatting van het risico dat een gebied loopt om af te glijden.

Bij die combinatie van mechanismen in de nieuwe methode van vroegsignalering worden deze niet meer beschouwd als onafhankelijke mechanismen, maar worden ze in samenhang benaderd.⁵ Op die manier worden 'dubbeltellingen' voorkomen en worden mechanismen die meer invloed hebben, ook zwaarder meegerekend dan mechanismen met een kleinere invloed.

2.3 Modelschatting

De gezamenlijke invloed van de mechanismen is geschat binnen de 'potentieel kwetsbare buurten' in 2018 (selectie van buurten met een score 'voldoende' of hoger op de Leefbaarometer, maar niet hoger dan halverwege de klasse 'ruim voldoende'; aangevuld met de buurten met een score tussen 'voldoende' en 'goed', waarin minimaal 15% van de woningen in een postcode met een 'voldoende' score lag). In 2018 betrof dit 1.757 buurten, met 97.823 postcodegebieden en ongeveer 1,9 miljoen woningen. In deze selectie van 'potentieel kwetsbare buurten' is de kans op afdaling naar 'zwak' of lager (tussen 2018 en 2020) 2,66%, terwijl die in de andere, niet geselecteerde buurten slechts 0,41% is (gewogen naar het aantal huishoudens). Dit is te zien als een eerste stap in de vroegsignalering, maar met een percentage van 2,66% is het vanzelfsprekend niet afdoende voorspellend. Om die reden worden aanvullende indicatoren gebruikt om deze voorspelling te verbeteren en om specifiekere te kunnen kijken naar welke delen van de 'potentieel kwetsbare buurten' een verhoogd risico lopen.

⁴ Marlet en van Woerkens (2007). Op weg naar Early Warning. Omvang, oorzaak en ontwikkeling van problemen in de wijk (Atlas voor gemeenten, Utrecht).

Berkhout, Marlet, Leidelmeijer, Ponds, van Woerkens, (2013). Conjunctuur en leefbaarheid. Een eerste verkenning naar de relatie tussen macro-economische conjunctuur en de leefbaarheid in buurten en wijken in Nederland (Atlas/RIGO, Utrecht/Amsterdam).

Leidelmeijer, Marlet, van Woerkens, Schulenberg (2011). Omslagpunten in de ontwikkeling van wijken: leefbaarheid en selectieve migratie RIGO en Atlas voor gemeenten i.o.v. Ministerie van BZK.

Leidelmeijer, Marlet, Schulenberg en van Woerkens (2012). De voorspellende waarde van omslagzones in leefbaarheid (RIGO en Atlas voor gemeenten i.o.v. ministerie van BZK).

Leidelmeijer en Marlet (2011). Leefbaarheid in krimpgebieden; een verkenning van de relatie tussen bevolkingskrimp en leefbaarheid (RIGO en Atlas voor gemeenten i.o.v. ministerie van BZK).

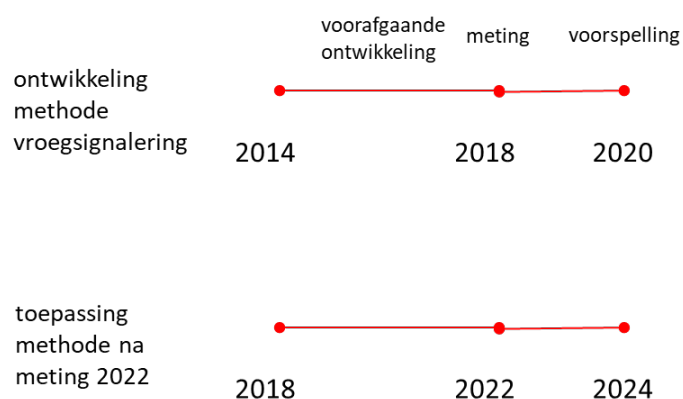
⁵ In statistische termen: met behulp van een multivariaat regressiemodel.

De analyse is uitgevoerd op het niveau van zespositiepostcode-gebieden (6ppc). Hiervan is de score in 2020 voorspeld, waarbij gebruikgemaakt is van:

- De score van het gebied in 2014;
- De ontwikkeling die het gebied heeft doorgemaakt in de periode 2014-2018;
- Specifieke indicatoren die de ontwikkeling voorspellen.

De voorspelling heeft betrekking op de ontwikkeling op de korte termijn (twee jaar na meting). Toepassing van de ontwikkelde methode na meting 2022 zal dan een voorspelling geven voor het jaar 2024. Daarvoor zal gebruik worden gemaakt van de score van gebieden bij de meting in 2022 en de voorafgaande ontwikkeling in de periode 2018-2022. Dit is nog eens schematisch weergegeven in Figuur 2-1. Vroegsignalering op de langere termijn kan worden ontwikkeld als er Leefbaarometergegevens (op basis van hetzelfde model) over een langere periode beschikbaar zijn.

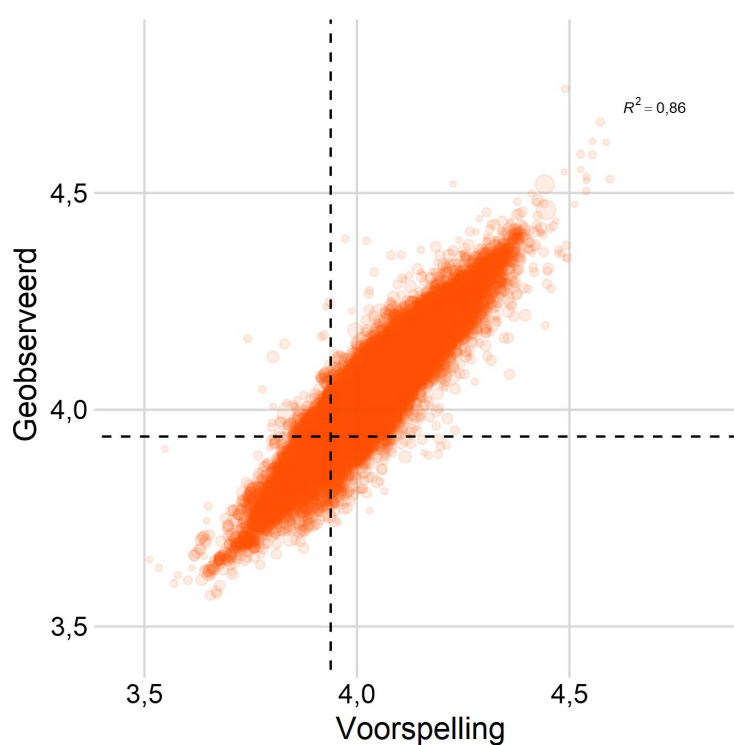
Figuur 2-1 Periodes bij ontwikkeling vroegsignalering en toepassing na meting 2022

De verklaarde variantie van het model dat de score in 2020 voorspelt, komt uit op 86% op 6ppc-niveau en 72% op buurniveau. Dat betekent dat het vooral op 6ppc-niveau goed mogelijk is om de score van de 'potentieel kwetsbare buurten' op de Leefbaarometer in 2020 te voorspellen als gebruikgemaakt wordt van informatie bij de eraan voorafgaande meting en de ontwikkeling van het gebied vier jaar ervoor, aangevuld met openbaar toegankelijke gegevens.

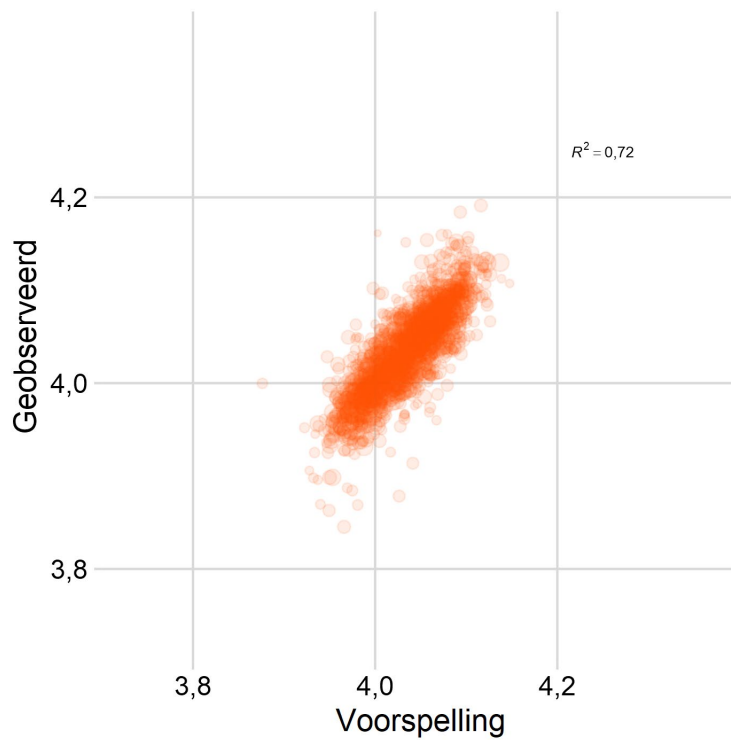
De voorspellende kracht wordt op 6ppc-niveau getoond in Figuur 2-2 en op buurniveau in Figuur 2-3. In beide figuren geeft de x-as de voorspelde waarde en de y-as de geobserveerde waarde. Figuur 2-2 wordt door lijnen in vier kwadranten opgedeeld; naar gelang het gebied in 2020 daadwerkelijk een zwakke of lagere leefbaarheid had en of er een zwakke of lagere leefbaarheid werd voorspeld op basis van het vroegsignaleringsmodel. Het model is in staat om 93% van de postcodegebieden in het juiste kwadrant te plaatsen (linksonder of rechtsboven).⁶

Figuur 2-2 Voorspelde versus geobserveerde Leefbaarometerscore 2020 op 6ppc-niveau

Noot. De grootte van de bolletjes geeft de verhouding weer van het aantal woonadressen in een 6ppc-gebied.

⁶ Er is altijd een afweging tussen ten onrechte 'gemiste' gebieden en ten onrechte als risicogebied aangemerkte gebieden (zogenaamde 'vals negatieven' en 'vals positieven'). Bij weinig 'gemiste' gebieden daalt de algemene accuratesse omdat er dan meer gebieden ten onrechte worden aangemerkt als risicogebied. We stellen de grenswaarde zo in dat deze een optimale verhouding geeft tussen goed en fout voorspelde gebieden.

Noot. De grootte van de bolletjes geeft de verhouding weer van het aantal woonadressen in een buurt.

2.4 Indicatoren van vroegsignalering

In deze paragraaf lichten we de gehanteerde indicatoren kort toe en geven we de resultaten van de analyses op hoofdlijnen weer.

Doorgaande ontwikkeling

De ontwikkeling van een gebied in de periode 2014–2018 is – gecontroleerd voor de score van het gebied in 2014 – van invloed op de score van het gebied in 2020, dus op de ontwikkeling tussen 2018 en 2020. Gebieden die in de eraan voorafgaande periode een negatieve ontwikkeling doormaakten, hebben gemiddeld gezien in de periode erna ook een negatieve ontwikkeling.

Conjuncturele ontwikkeling

Een sterkere conjuncturele gevoeligheid maakt de leefbaarheid kwetsbaarder. De gevoeligheid voor conjuncturele ontwikkelingen is *kleiner* in gebieden met veel eigenaar-bewoners, met minder jongeren (15-24 jaar) en in gebieden met een goede baanbereikbaarheid, zo

gaven eerdere studies aan.⁷ Dit wordt bevestigd in de analyse. Voor het aandeel eigenaar-bewoners en de baanbereikbaarheid geldt dat een hogere score in het meetjaar samenhangt met een gunstigere leefbaarheid bij de meting twee jaar later. De aanwezigheid van meer jongeren in een gebied hangt juist samen met een lagere score twee jaar later. Minder eigenaar-bewoners, meer jongeren en een slechtere baanbereikbaarheid in een gebied hangen samen met lagere scores in de toekomst. Dit vergroot dus het risico op afglijden van een gebied en draagt daarmee bij aan de risicoscore vroegsignalering.

Selectieve migratie

Selectieve migratie houdt in dat de instroom in een wijk of buurt verschilt van de uitstroom. Per saldo resulteert een dergelijk verschil in de verandering van de bevolkingssamenstelling van een buurt, bijvoorbeeld naar sociaaleconomische status. Dat type indicatoren maakt geen onderdeel uit van de Leefbaarometer en is daarom betrokken uit de openbaar toegankelijke gegevens die het CBS hierover publiceert.⁸

De analyse geeft aan dat de ontwikkeling van de algemene SES-WOA score in een buurt in de voorafgaande periode positief samenhangt met de ontwikkeling van de score op de Leefbaarometer. Het is daarmee een relevante indicator voor de vroegsignalering.

Bevolkingsdaling

Bevolkingsdaling kan op verschillende manieren doorwerken in een ongunstige ontwikkeling van de leefbaarheid. Tegelijkertijd is het op dit moment zo dat gebieden met een daling van de bevolking gemiddeld een gunstiger niveau van leefbaarheid hebben dan gemiddeld in Nederland. Alleen de voorzieningen blijven er veelal achter.

Binnen de groep van 'potentieel kwetsbare buurten' vinden we echter wel aanwijzingen dat een daling van de bevolking in een gemeente samenhangt met een verslechterende score. Aanvullend vinden we ook dat in gemeenten waar veel nieuw is gebouwd (meer dan 2.500 woningen) in de voorafgaande periode, ook de 'voldoende' gebieden zich gunstiger ontwikkelen dan de gemeenten waar niet of minder is gebouwd. Beide indicatoren overlappen. In een gezamenlijk analyse komt de (afwezigheid van) nieuwbouw naar voren als de meest bepalende.

⁷ Leidelmeijer, K., Burema, F., Mandemakers, J. (2022) Leefbaarometer 2020. Verdiepende analyses: Amsterdam, In Fact Research & Atlas Research.

⁸ De SES-WOA score. [Statusscore per wijk en buurt o.b.v. welvaart, opleidingsniveau en arbeid \(cbs.nl\)](#).

Veiligheid/ondermijning

Er zijn tal van indicatoren die iets zeggen over de mate waarin er in een gebied ondermijnende criminaliteit voorkomt. Van al die indicatoren bleken er drie – op het niveau van gemeenten – medebepalend voor de kans dat er ongunstige ontwikkelingen zijn in de ‘potentieel kwetsbare buurten’:

- Ontruiming van hennepkwekerijen (als aandeel van de woningvoorraad);
- Veroordelingen voor vermogensmisdriven (als aandeel van de bevolking);
- Veroordelingen van bedrijven (als aandeel van alle bedrijven).

Deze indicatoren zijn ontleend aan het [dashboard Zicht op ondermijning](#). Hoge scores op deze indicatoren op gemeenteniveau dragen bij aan de kans dat ‘potentieel kwetsbare buurten’ zich ongunstig ontwikkelen.

Aanvullende kenmerken

Naast voornoemde indicatoren is van de volgende indicatoren gevonden dat die bijdragen aan een daling van de leefbaarheid binnen ‘potentieel kwetsbare buurten’. Deze zijn dus nuttig bij het identificeren van risicogebieden.

- Grotere verschillen in leefbaarheid in een buurt;
- Minder sterke sociale cohesie;
- Ongunstigere ontwikkeling sociale cohesie;
- Meer hoogbouw;
- Groter aandeel industrie in gebied;
- Groter aandeel semi-bebouwd gebied;
- Kleiner aandeel winkels;
- Groter aandeel leegstaande winkels.

2.5 Model

In Tabel 2-1 zijn alle indicatoren die een bijdrage leveren aan vroegsignalering van risicogebieden in de ‘potentieel kwetsbare buurten’ nog eens samengevat, inclusief of het gaat over de voorafgaande periode of over het meetmoment en inclusief het schaalniveau waarop ze worden gemeten. De indicatoren zijn zo geformuleerd dat ze direct weergeven in welke richting (positief of negatief) ze bijdragen aan de risicoscore ‘vroegsignalering’. Dus: een ongunstige ontwikkeling van baanbereikbaarheid vergoot de risicoscore, evenals relatief veel ontruiming van hennepkwekerijen in een gemeente.

Tabel 2-1 Indicatoren in model vroegsignalering

mechanisme	indicator	moment	schaal
trend	ongunstige ontwikkeling	periode	gebied zelf en buurt
	lagere score vorige meting	start periode	gebied zelf en buurt
conjunctuur	lagere baanbereikbaarheid	meting	gebied zelf
	kleiner aandeel eigenaar-bewoners	meting	gebied zelf
	groter aandeel jongeren	meting	wijk
selectieve migratie	ongunstigere ontwikkeling SES-WOA totaal	periode	buurt
bevolkingsdaling	daling bevolking	periode	gemeente
	geen grootschalige nieuwbouw	periode	gemeente
ondermijning	groter percentage ontruimingen hennepwekerijen	meting	gemeente
	groter percentage veroordeelde bedrijven	meting	gemeente
	groter percentage veroordelingen vermogensmisdrijven	meting	gemeente
aanvullende indicatoren	grotere verschillen leefbaarheid	meting	buurt
	kleinere spreiding SES-WOA totaal	meting	buurt
	minder sociale cohesie	meting	gebied zelf
	afname sociale cohesie	periode	gebied zelf
	meer hoogbouw	meting	gebied zelf
	groter aandeel industrie in gebied	meting	gebied zelf
	groter aandeel semi-bebouwd gebied	meting	gebied zelf
	kleiner aandeel winkels	meting	gebied zelf
groter aandeel leegstaande winkels	meting	gebied zelf	

2.6 Validatie 2022

Het voorspellingsmodel is getest op de nieuwe Leefbaarometermeting 2022. Hierbij is de meting van 2020 gebruikt als voorspeller voor 2022 en wordt de voorgaande periode 2018-2020 als trend gebruikt.⁹

In 2020 waren er 82.277 postcodegebieden in 1.662 buurten die potentieel kwetsbaar zijn volgens de meting van 2020. De verklaarde variantie (R^2) van het vroegsignaleringsmodel

⁹ Deze test komt niet geheel overeen met het vroegsignaleringsmodel, aangezien er in 2016 geen Leefbaarometer meting is geweest en we dus een kortere periode voor de trend moeten aanhouden (2 jaar van 2018-2020 in plaats van 4 jaar 2014-2018).

bedroeg 61%. Dit sterkt ons beeld dat het vroegsignaleringsmodel voorspellende waarde heeft.

Tevens hebben we de coëfficiënten van het vroegsignaleringsmodel opnieuw geschat met de 2022-data en de 2020-meting, en de trend van 2018-2020 als voorspellers. Dan blijken de resultaten sterk overeen te komen met het originele vroegsignaleringsmodel. De richting en grootte van de coëfficiënten komen grotendeels overeen, zelfs al is de trend op een kortere periode geschat. Deze resultaten geven verder vertrouwen in het model.

3 Resultaten op hoofdlijnen

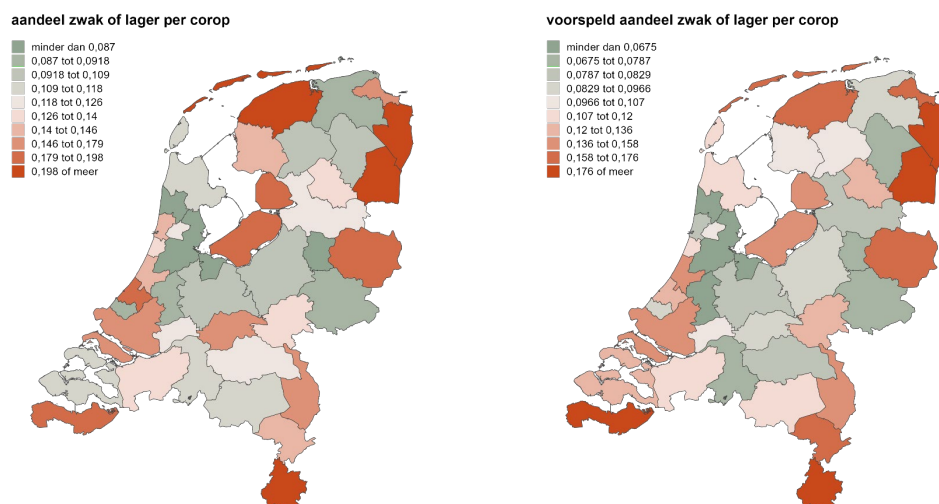
In dit hoofdstuk presenteren we kort enkele uitkomsten van de voorspelling voor 2020 in combinatie met de uitkomsten voor dat jaar.

3.1 Regionale verschillen

Ook op regionaal niveau komen de voorspellingen van het vroegsignaleringsmodel voor 2020 goed overeen met de feitelijke Leefbaarometermeting van 2020. Figuur 3-1 geeft het voorspelde en het daadwerkelijke aandeel risicogebieden in 2020 van de 'potentieel kwetsbare buurten' in 2018 per COROP-gebied.

Het linker paneel toont dat er in de meer perifere COROP-gebieden en in de zuidelijke vleugel van de Randstad relatief grote aandelen gebieden met een sterk verhoogd risico zijn. Ook de provincie Flevoland licht rood op de kaart op. De voorspelde aandelen 'zwak' of lager overlappen grotendeels met de realiteit. Eigenlijk wijkt alleen COROP Zuid-West Gelderland af van dat beeld.

Figuur 3-1 Voorspeld versus daadwerkelijk aandeel risicogebied in 2020 van de 'potentieel kwetsbare buurten' in 2018 per COROP

3.2 Risicoclassificatie vroegsignalering

In de vroegsignalering maken we gebruik van een risicoclassificatie. Daarvoor zetten we de voorspelde score in een gebied om naar drie klassen (van 'laag risico' naar 'sterk verhoogd risico'). Van een sterk verhoogd risico spreken we als de voorspelde score uitkomt op een score die lager is dan halverwege 'voldoende'. Als de voorspelde score tussen halverwege 'voldoende' en halverwege 'ruim voldoende' uitkomt, spreken we van een 'verhoogd risico' en als de score hoger is van een 'laag risico'.

Het risico op daling naar een score 'zwak' of lager is in de selectie van 'potentieel kwetsbare buurten' aanmerkelijk hoger. Maar erbinnen bestaan ook grote verschillen. De a priori kans voor grensgevallen (tussen halverwege 'zwak' en 'voldoende' in 2018) om te stijgen naar 'voldoende' of hoger in 2020 is bijvoorbeeld 54% en de kans om op 'zwak' of lager uit te komen in 2020 is 46%. Met het vroegsignaleringsmodel wordt daar meer scherpte in verkregen. Het vroegsignaleringsmodel is namelijk vrij goed in staat om de risicogebieden aan te wijzen binnen de selectie van 'potentieel kwetsbare buurten' (Tabel 3-1).

De tabel laat zien dat de gebieden met een sterk verhoogd risico (voorspelde score is lager dan halverwege 'voldoende') in 66% van de gevallen feitelijk ook een score 'zwak' of lager kregen in 2020. In de gebieden waarvan de inschatting was dat deze een laag risico hadden, was dat slechts 0,14%. In de gebieden waar de leefbaarheid reeds zwak was binnen de 'potentieel kwetsbare buurten' is de kans op het voortbestaan van die situatie meer dan 90%.

Tabel 3-1 Risicoclassificatie vroegsignalering

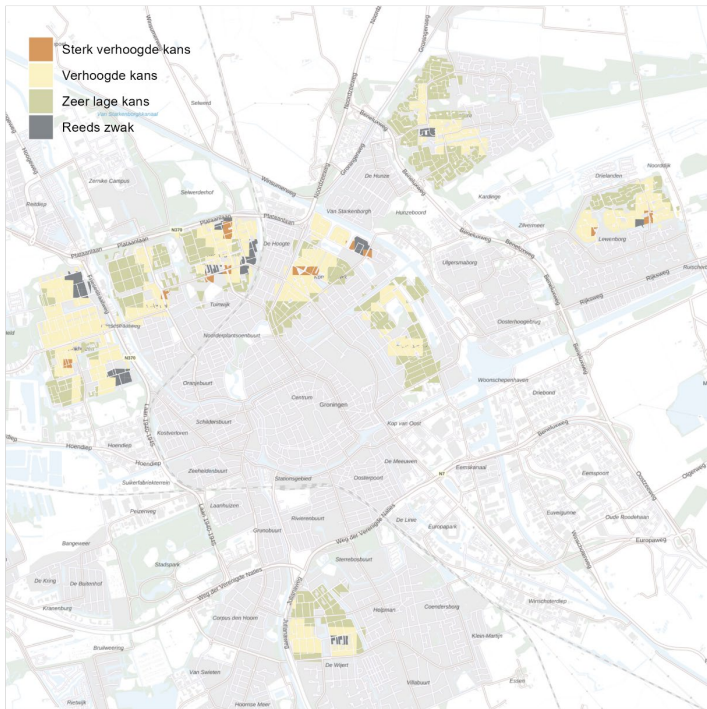
Classificatie	Voorspelling 2020	Feitelijk aandeel zwak of lager in 2020	Aantal woningen in deze gebieden in 2020
Sterk verhoogd risico	Lager dan halverwege 'voldoende'	66,4%	104.000
Verhoogd risico	Tussen halverwege 'voldoende' en halverwege 'ruim voldoende'	8,6%	959.000
Laag risico	Halverwege 'ruim voldoende' en hoger	0,14%	714.000
Reeds zwak of lager in 2018			
	Lager dan halverwege zwak in 2018	92%	125.000

3.3 Uitkomst op gridniveau

De vroegsignalering resulteert in kaartbeelden op gridniveau. Ter illustratie passen we het vroegsignaleringsmodel toe op een eerdere meting (2020) van de gemeente Groningen. Het gaat hier dus niet om actuele voorspellingen (die worden immers niet openbaar gemaakt), maar om voorspellingen in het verleden. Figuur 3-2 toont aan de linkerkant de gebiedsvoorspelling (100m x 100m grid) van het vroegsignaleringsmodel volgens de beschreven risicoclassificatie en aan de rechterkant de realisatie in 2020. De voorspelling van het vroegsignaleringsmodel komt goed overeen met de gebieden die 'zwak' of lager scoren in 2020. Ter herinnering: een 'sterk verhoogde kans' komt overeen met een kans van 66,4% om 'zwak' of lager te scoren in 2020, een 'verhoogde kans' met 8,6% en een 'zeer lage kans' met 0,14%. Ook hierbij wordt duidelijk dat het model goed in staat is om de gebieden aan te wijzen die afglijden naar zwak of lager in 2020, terwijl zij in 2018 nog 'voldoende' scoorden of een grensgeval waren.

Figuur 3-2 Voorspelling versus realisatie op gridniveau voor de gemeente Groningen in 2020

Voorspeld o.b.v. risicoprofiel

Zwak of lager in 2020

4 Uitvoering vroegsignalering

Het ministerie van BZK maakt het per Leefbaarometermeting (om de twee jaar) voor maximaal 15 gemeenten mogelijk om – zonder kosten – deel te nemen aan het traject vroegsignalering. Daarbij wordt voor elke gemeente de methode vroegsignalering toegepast en vertaald naar risicoscores en –profielen per buurt/gebied. Het doel is het identificeren van gebieden die op de korte termijn risico lopen om af te glijden. Het gaat dus niet om gebieden waar nu al leefbaarheidsproblemen zijn, maar om de ‘potentieel kwetsbare buurten’ en de deelgebieden van deze buurten met verhoogd of sterk verhoogd risicoprofiel. De risicoscores worden bepaald zoals beschreven in het rapport. In aanvulling op de presentatie in kaartbeelden zal per buurt worden beschreven welke risicofactoren een rol spelen in de gebieden met een (sterk) verhoogd risico. Op die manier krijgen gemeenten een eerste handvat voor een proactief leefbaarheidsbeleid.

De gevraagde inzet van (een vertegenwoordiger van de) gemeenten in het proces is beperkt tot deelname aan een gezamenlijk startgesprek (met alle deelnemende gemeenten) waarin de werkwijze wordt toegelicht en een gezamenlijke presentatiesessie (met alle deelnemende gemeenten) waarin de uitkomsten van de vroegsignalering worden besproken. We gaan uit van een doorlooptijd van drie maanden. Voor de vroegsignalering wordt gebruikgemaakt van gegevens die beschikbaar zijn vanuit de Leefbaarometer en vanuit openbare data. Er is geen aanvullende input van gemeenten nodig.

Na de presentatiesessie worden de definitieve uitkomsten per gemeente afzonderlijk beschikbaar gesteld in de vorm van een Powerpointpresentatie. Daarin wordt ingegaan op de situatie in de betreffende buurten in de gemeente op het vlak van vroegsignalering en kunnen ook aanbevelingen worden opgenomen.

De uitkomsten zullen niet openbaar gemaakt en/of gepubliceerd worden, maar alleen ter beschikking worden gesteld aan de betreffende gemeente.

Aanvullende specifieke analyses en discussie stakeholders

Als gemeenten in aanvulling op de geleverde en besproken uitkomsten behoefte hebben aan een nadere verkenning van de problematiek op basis van lokale data, aan een presentatie en/of nader gesprek met de lokale/regionale stakeholders over de uitkomsten van de analyses dan is dat vanzelfsprekend mogelijk.

Op basis van de algemene analyse kan per gemeente nader worden ingezoomd op onderdelen, bijvoorbeeld daar waar specifieke risico's liggen, of kan verdieping worden aangebracht op basis van data die lokaal beschikbaar worden gesteld. Voor een optimale toegevoegde waarde van de resultaten voor lokale beleidsdiscussies is het vervolgens relevant dat de resultaten worden besproken, en discussie kan worden gevoerd over interpretatie en specifieke aandachtspunten.

Deze aanvullende activiteiten worden tegen een vast - door het ministerie van BZK met Atlas Research en In.Fact Research afgesproken - bedrag (voor eigen rekening van de gemeente) door Atlas Research en In.Fact Research uitgevoerd. Uiteraard kan de gemeente er ook voor kiezen om de specifieke analyse en discussie met stakeholders zelf uit te voeren.